

Medijsko praćenje umjetnika Slavka Kopača

Alković, Danijela

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:083249>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

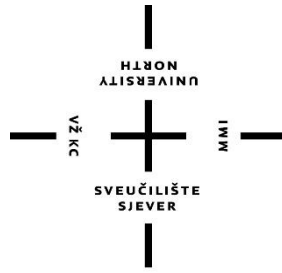
Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-11**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

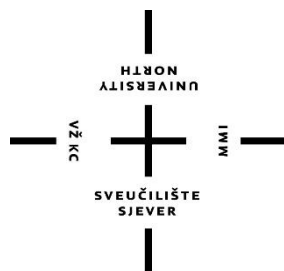
Sveučilište Sjever

Završni rad br. 160_NOV_2019

Medijsko praćenje umjetnika Slavka Kopača

Danijela Alković, 1299/336

Koprivnica, listopad 2019. godine

Sveučilište Sjever

Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo

Završni rad br. 160_NOV_2019

Medijsko praćenje umjetnika Slavka Kopača

Studentica

Danijela Alković, 1299/336

Mentorica

Lidija Dujić, doc. dr. sc.

Koprivnica, listopad 2019. godine

Predgovor

Prije svega željela bih zahvaliti svima onima koji su mi omogućili da se поближе upoznam s ovom temom koju sam izabrala i za svoj završni rad – gospođi Tamari Krstčić koja mi je pružila priliku da se iskušam u istraživačkom novinarstvu u okviru projekta promicanja hrvatske kulture; djelatnicima arhiva Gradskog muzeja i Galerije likovnih umjetnosti u Vinkovcima, višem kustosu povijesnog odjela Danijelu Petkoviću i kustosu galerijskog odjela Ivici Belamariću koji se potrudio pronaći vrijedne materijale vezane za umjetnika Slavka Kopača; intendantu osječkog HNK Božidaru Šnajderu koji je pristao na intervju i dao mi sve potrebne informacije vezane uz svečani zastor koji se nalazi u vlasništvu kazališta; doktoru Draženu Švagelju koji je izdvojio svoje dragocjeno vrijeme kako bi prenio osobne impresije prema Kopaču s kojim je blisko prijateljevao; profesorici logike i filozofije Matei Damjanović te maturantima vinkovačke Gimnazije Matije Antuna Reljkovića koji su ispunili internetsku anketu i omogućili mi daljnje istraživanje. Iznimnu zahvalnost dugujem svojoj profesorici i mentorici Lidiji Dujić koja mi je pomogla ovu temu oblikovati u cjelinu – zahvalna sam na pruženoj pažnji, savjetima i posvećenosti pri izradi (meni) najvažnijega završnog rada. I na samome kraju, najveću zaslugu za svoje postignuće pripisujem roditeljima koji su mi omogućili nezaboravno iskustvo studiranja, financijsku i moralnu potporu, kao i braći koja su me u tome podržala.

Sažetak

Tema ovoga završnog rada jest medijsko praćenje umjetnika Slavka Kopača. Za metodologiju istraživanja korištena je anketa pod nazivom *Kako se u manjim sredinama mediji koriste u svrhu promicanja kulture?* Istraživanje je provedeno s maturantima vinkovačke Gimnazije Matije Antuna Reljkovića. Anketa sadržava deset pitanja, a na temelju dobivenih rezultata prikupljeni su stavovi i mišljenja ispitanika koji su naposljetku analizirani. Na kraju će se prihvatiti ili odbaciti tri hipoteze koje glase ovako:

H0: Mediji maksimalno koriste svoje mogućnosti pri informiranju javnosti o kulturnim sadržajima na području Vinkovaca.

H1: Tiskani mediji i dalje su aktualni za informiranje o kulturi kada su mladi u pitanju.

H2: Mladima bi se povećao interes za informiranje o kulturnim sadržajima kada bi se oni promovirali putem društvenih mreža.

Nakon ankete analizirani su novinski članci. Cilj istraživanja bio je utvrditi kako su hrvatski tiskani mediji pratili stvaralaštvo i značajnije izložbe Slavka Kopača. Analizom načina pisanja i opreme tekstova nastoji se provjeriti (ne)poštivanje standarda profesionalnog novinarstva u člancima objavljenim u sljedećim listovima: *Glas Slavonije* (1989.), *Vjesnik* (1995. i 1996.), *Večernji list* (1997.), *Vinkovački list* (2004.). Za potrebe završnoga rada dodatno su napravljena dva intervjua s intendantom Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku Božidarom Šnajderom i doktorom Draženom Švageljom. Razgovor s njima bio je neophodan kako bismo prikupili što više informacija o Slavku Kopaču s obzirom na to da su obojica imali priliku osobno ga upoznati. Mediji se koriste za promicanje kulture u većim sredinama, a cilj ankete bio je provjeriti kojim se putem mladi informiraju o kulturnom sadržaju u manjim sredinama, u ovom slučaju na području Vinkovaca. Odabrana lokacija kao i ispitanici povezani su s rodnim gradom Slavka Kopača i srednjom školom koju je pohađao. Ovim završnim radom namjerava se utvrditi koliko mediji posvećuju pozornost kulturi u manjim sredinama, jesu li se mediji pridržavali profesionalnih standarda u praćenju tema iz kulture te kakav je uopće status kulture u hrvatskim medijima. Na samome kraju biti će iznesen zaključak.

Ključne riječi: Slavko Kopač, tiskani mediji, kultura, intervju

ABSTRACT

The theme of this final work is media coverage of the artist Slavko Kopač. For the methodological research that has been used, a survey is titled How, in smaller areas, is media used to promote culture? The research was conducted with the graduates of the Vinkovci Grammar School Matija Antun Reljković. The survey included ten questions, and based on the results obtained, the views and opinions of the respondents were collected and analyzed. We will eventually accept or reject three hypotheses that read as follows:

HO: The media uses the most of their opportunities in informing the public about cultural content in the Vinkovci area.

H1: Print media are still relevant when it comes to informing about culture to young people.

H2: Interests in information of cultural content may be increased for young people if they are promoted through social networks.

After the survey, newspaper articles were analyzed. The main goal of the research was to determine how the Croatian print media followed the creation and significant exhibitions of Slavko Kopač. By analyzing the writing methods and equipment for verification texts, they are trying to check if the standard of professional journalism is being followed in the articles published in the following newspapers: Glas Slavonije (1989.), Vjesnik (1995. and 1996.), Večernji list (1997.), Vinkovački list (2004.) For the purpose of the final paper two additional interviews were done with quartermaster of the Croatian National Theater in Osijek, Božidar Šnajder and Dr. Dražen Švagelj. Interviewing them was necessary to gain more information because both of them had the opportunity to meet Slavko Kopač. The media is used to promote culture in larger areas, and the aim of the survey was to check how are young people being informed about cultural content in smaller areas, in this case in the town Vinkovci. The chosen location as well as the respondents are connected with the hometown of Slavko Kopač and the high school he attended. The purpose of this final paper was to determine how much the media pays attention to culture in smaller communities, did the media comply their professional standards when following cultural topics, and what is the status of culture in the Croatian media at all. There will be a conclusion at the very end.

Keywords: Slavko Kopač, print media, culture, interviews

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Slavko Kopač.....	2
2.1. Biografske bilješke	2
2.2. Medijsko praćenje.....	6
3. Standardi profesionalnog novinarstva	8
4. Metodološki okvir istraživanja	10
4.1. Anketno istraživanje – internetska web anketa.....	10
5. Analiza prikupljenih članaka	22
5.1. Članak o premijernoj predstavi i prikazu svečanog zastora	22
5.2. Obavijest javnosti o smrti umjetnika	24
5.3. Retrospektivna izložba bez autora	25
5.4. Klovićevi dvori i posjet dr. Franje Tuđmana	27
5.5. Galerija likovnih umjetnosti Slavko Kopač.....	28
6. Intervju	30
6.1. Božidar Šnajder – nastanak svečanog zastora	30
6.2. Dražen Švigelj – blisko poznanstvo	34
7. Zaključak	40
8. Literatura	42

1. Uvod

Ovaj završni rad posvećen je umjetniku Slavku Kopaču. Uz biografske podatke u uvodnom dijelu rada iznose se informacije o najvažnijim Kopačevim europskim izložbama kao i Art brutu (*sirovoj umjetnosti*), pravcu kojemu se priklonio s pariškim umjetnikom Jeanom Dubuffetom koji je bio njegov začetnik. Za metodologiju istraživanja korištena je internetska anketa pod nazivom *Kako se u manjim sredinama mediji koriste u svrhu promicanja kulture?* Ova metoda poseban je oblik ne-eksperimentalnog istraživanja, a koristi se kao osnovni izvor podataka kako bi se prikupili određeni stavovi i mišljenja. Uzorak ispitanika je 95 učenika, a anketa je provedena s maturantima opće, jezične i prirodoslovno-matematičke gimnazije u Vinkovcima.

U nastavku rada nastoji se utvrditi kako su hrvatski tiskani mediji pratili Kopačevo stvaralaštvo i značajnije izložbe. Analizom načina pisanja i opreme tekstova provjerava se (ne)poštivanje standarda profesionalnog novinarstva u člancima objavljenim u sljedećim listovima: *Glas Slavonije* (1989.), *Vjesnik* (1995. i 1996.), *Večernji list* (1997.), *Vinkovački list* (2004.). Navedena građa dio je arhivskoga materijala koji je dobiven na uvid u Galeriji likovnih umjetnosti *Slavko Kopač* u Vinkovcima. Dodatno su pripremljena i dva intervjua s Božidarom Šnajderom i Draženom Švigeljom kako bismo istraživanje upotpunili informacijama koje se ne mogu pronaći u medijima. Dobiveni rezultati analizirat će se, a zaključno će se potvrditi teza završnog rada: Jesu li tiskani mediji i dalje aktualni za informiranje o kulturi kada su mladi u pitanju? Istraživanje se provodi na primjerima Vinkovaca i Slavka Kopača. Ishodišna je pretpostavka da su tiskani mediji izgubili svoju ulogu kada su u pitanju mladi.

2. Slavko Kopač

2.1. Biografske bilješke

Rodio se 21. kolovoza 1913. godine u Vinkovcima, drevnoj rimskoj Colonia Aurelia Cibalae. Otac mu je bio trgovac koji je uz suprugu Anu podigao četvero djece. Slavko je imao brata Peru i dvije sestre, Ljubicu i Emicu. Motive koje primjenjuje u svojoj umjetnosti počeo je prikupljati u najranijem djetinjstvu slušajući narodne priče vezane za Slavoniju. U rodnom mjestu završio je pučku i srednju školu. Prve slikarske poduke stekao je u gimnaziji zahvaljujući nastavniku Vinku Pajaliću. „U Kopačevoj je generaciji osnovao skupinu (uz Slavka; B. Ružić i V. Radauš, kasniji kipari, i R. Sablić te A. Kinert, slikari) s kojom je poduzimao nadahnjujuće izlete u pitomi krajolik vinkovačke okolice, gdje žeđ slavonske zemlje napajaju mirne vode Bosuta.“ (Plančić Rauter; Brun 1997: 198) „Kako je već s četrnaest godina odlučio biti slikarom, sve je podredio tom cilju pa mu crtački zadaci srednjoškolskog profesora nisu bili teretom. Čitave je školske praznike tijekom 1932. i slijedeće godine proveo marljivo se pripremajući za prijamni ispit na zagrebačkoj umjetničkoj školi.“ (ibid.)

Od 1933. do 1937. godine bio je student zagrebačke Kraljevske umjetničke akademije u klasi profesora Vladimira Becića. „Nakon završene specijalke Kopaču i prijatelj mu Veži omogućeno je izlagati u popularnom Salonu Ullrich. Kopač je izložio sedamnaest radova, poglavito ulja i akvarele, od kojih su mnoga i otkupljena. Kako saznajemo iz ondašnjeg tiska, izložba „najmlađih slikara zagrebačke škole iz nepresušne radionice njihova uzora i učitelja Becića“ popraćena je općim odobravanjem publike i kritike.“ (Plančić Rauter; Brun 1997: 200) Nedugo za tim svoje radove prikazuje i u rodnim Vinkovcima. „Zahvaljujući svim uspjesima, Kopaču je, kao i mnogim drugim hrvatskim slikarima dotad, bila zajamčena stipendija francuske vlade za usavršavanje u Parizu.“ (Plančić Rauter; Brun 1997: 202) Krajem 1939. godine odlazi u Pariz preporukom francuskog stipendiste Antuna Mezdjića. Devet mjeseci boravka u Parizu te intenzivno druženje s Leom Junekom ostavlja vidljiv trag – njegovo slikarstvo proživljava preobrazbu i hvata korak s produkcijom slikarske metropole. Ratno komešanje približilo se i ulicama Pariza: „Pariz je bio pust, ulicama su prolazile samo mačke, nije bilo automobila, bio je doslovno mrtav grad.“ (Domić 1990: 22) Premda nije imao želju otići iz Francuske, Kopač je kao strani državljanin ipak morao napustiti zemlju. U rujnu 1940. godine vraća se u domovinu, a nedugo zatim odlazi u Mostar predavati u gimnaziju kao nastavnik crtanja. Nije se dugo zadržao u Mostaru, odlazi ubrzo u Zagreb gdje

ima mogućnost predavati na Drugoj klasičnoj gimnaziji. „U međuvremenu izlaže na Prvoj i Drugoj izložbi hrvatskih umjetnika radove nastale tijekom boravka u Parizu i Mostaru te zagrebačke vedute *Isusovački samostan* i *Napušteni kolodvor*, koje bivaju uvrštene i u hrvatsku selekciju XXII. venecijanskog biennala 1943. godine.“ (Plančić Rauter; Brun 1997: 204)

Uz nastavnički posao intenzivno radi u atelijeru. Sudjeluje i u slikarskom posjetu ratišta u Bosni, što rezultira izložbom njemačkih i hrvatskih slikara u zagrebačkoj Strossmayerovoj galeriji. „Prisjećajući se tih vremena u kasnijim razgovorima za tisak, govorio je da je prošao više ratova i da je posvuda bio slikar koji je omirisao barut.“ (ibid.) Iskoristivši mogućnost neplaćenoga dopusta Kopač odlazi na studijsko putovanje u Italiju. Tijekom 1948. godine u Firenci je upisao filozofiju. Poseban interes pokazao je prema etruščanskoj umjetnosti. Prilikom boravka u Firenci iza sebe je ostavio brojne samostalne izložbe. „Od 1945. do jeseni 1948. godine imao je čak devet nastupa, koji su odlično prošli kod talijanske kritike i umjetničkih krugova. Rektor firentinske Likovne akademije prijatelj mu je koji, svojim kritikama, skreće pozornost javnosti na njegovu osobitu originalnost.“ (ibid.) Radovi iz talijanskoga razdoblja uglavnom su akvareli i gvaševi pa u tom periodu pomalo zapostavlja ulja na platnu. Promatrajući radove iz toga razdoblja mogu se uvidjeti susreti životinja i ljudi u okruženju šumskoga svijeta. „Urbane vedute Zagreba i Pariza, mrtve prirode, portreti, sakralne teme – u motivici i ekspresionistički glasno slikanje bojom – u izričaju, ubrzo su nepovratno napušteni. Sve u korist nove zaokupljenosti – lišiti se opterećenja opservacije i potpuno se okrenuti svom svijetu mašte. Kopač traži i nalazi svoju sliku u kojoj najraznovrsnija bića, većinom životinje, gotovo u mitskom dosluhu s prirodom, igrajući se pričaju – poput simbola jezgrovito – vizije iz snova.“ (Plančić Rauter; Brun 1997: 206)

Krajem 1948. godine uz pomoć prijatelja uspijeva riješiti teškoće s putovnicom te napušta Italiju kako bi se konačno nastanio u Parizu. Na njega je dolazak u Pariz pozitivno utjecao. „Susrevši ubrzo Jeana Dubuffeta, već svjetski poznatog umjetnika s kojim će se sprijateljiti, priklanja se Društvu privučen idejama utemeljitelja da je svako potencijalni slikar ukoliko posjeduje dostatno spontanosti i neposrednosti te zanosa i ludila koji ga tjeraju da se izrazi, a da nije ni svjestan onoga što čini. I ljudi koji život provedu u ludnici mogu stvoriti remek djelo – često je isticao Kopač.“ (ibid.) Prihvatio je brutovsko negiranje svega i svih umjetnika koji su sluge pedagoških predrasuda te njihovo forsiranje spontanoga djelovanja. Susret s već poznatim svjetskim umjetnikom Jeanom Dubuffetom bio je presudan. „Tako se začela dugogodišnja suradnja s Dubuffetom na području publikacija i na ustanovljavanju njegova Art

bruta, odnosno na sabiranju djela za istoimenu Zbirku o kojoj će se Kopač, po izričitoj Dubuffetovoj želji, brinuti kao konzervator i kao kustos 35 godina, sve do listopada 1975. i njezina preseljenja u Lausanneu.“ (ibid.) Art brut ili sirova umjetnost, pojam je koji je uveo i rabio Jean Dubuffet. „Ovaj pravac predstavlja spontana, neopterećena i iskrena likovna ostvarenja društveno bolesnih osoba, zatvorenika, djece i amatera.“ (<http://proleksis.lzmk.hr/8269/>)

Slavko Kopač dvadeset se godina intenzivno posvećuje Art brutu, a njegov odnos s Dubuffetom dobro ilustriraju sljedeće izjave: „Ja sam bio u nesretnom položaju, jer je Dubuffet počeo vladati svijetom. Što sam ja, čovjek s periferije Europe, mogao napraviti? Ili se skloniti, ili mu se prikloniti? Nisam se sklonio, ali se nisam ni poklonio. Zašto bih? Moja poznata Krava nastala je prije Dubuffetovih krava.“ (Galić 1982) „Valjalo bi reći nešto i o slikarskim sredstvima kojima Kopač pribjegava u svojim djelima, a kojima se ja, i sam slikar osobito divim. I u tome je sklon oskudnosti. Upravo zbog jake sklonosti ekonomičnim (ali nepredvidljivim i domišljatim) sredstvima njegove slike djeluju tako potresno. Njegove su intervencije odmjerene, oživljene putem, moglo bi se reći, površnih oblika koji dobrim dijelom izgledaju kao da su se omakli i očito je da su nastali slučajno. No, riječ je o slučaju koji ponire dah života. Sve je to ipak strogo nadzirano i vođeno zapanjujućom sigurnošću. Nema ponavljanja ni ispravljanja, sve izgleda kao da je nastalo iz prvog poteza, u trenutku iznenadne, ali čudesno uspješne improvizacije.“ (Dubuffet 1982) Povjesničar umjetnosti Igor Zidić (1966) ovako je opisao njihove likovne karaktere: „Njegova umjetnost ima dodirnih točaka s djelom Jeana Dubuffeta, no počinili bismo pogrešku, kada bismo, zavedeni većinom slave Dubuffeta, olako označili Dubuffeta kao učitelja, a Kopača kao poklonika. Kopač je pjesnik slabije opće, ali veće specifične lirske snage; veći je humorist od Dubuffeta a manji cinik. Umjetnost je Dubuffetova brutalno kritička: unapređuje nas ćušcima. Kopaču je nostalgija kritičnost: hvali floru i faunu kao simbolski, praiskonski okvir nevina svijeta. Bratimi se živim na vrutku mitske, svjetske mladosti. Između raja i kompota odlučuje se za raj, pa mu je dobro i kada je gladan. Humor je Kopačev neodoljiv i ozbiljan: veliki kolonizator divljine smjestio je svoju ljudsku braću u sve slobodne, nezauzete biljke i životinje.“

Osebniji svijet likova i figura Kopač gradi često zamršenim i unikatnim materijalima pri čemu nastaju specifične slike i skulpture. „Izrazio se mnogim slikarskim tehnikama i materijalima, jer klasičnim uljima na platnu ili drvu, gvašu, akvarelu ili vinilu dodaje: čađu, komadiće stakla, dijelove auto-guma ili čeličnih žica, a boju često miješa s grafitom,

ugljenom prašinom, gipsom ili pijeskom. Tekstil, gumirano platno ili izlomljeno staklo aplicira na drvenu podlogu stvarajući osebuje kolaže.“ (Plančić Rauter; Brun 1997: 212) Njegove teme ostaju i dalje privržene nadahnućima iz bajkovitih svjetova narodnih priča, i u slikarstvu i u kiparstvu. Jedno vrijeme u svojim radovima eksperimentirao je s vulkanskom lavom, lijevanim olovom i pocakljenim keramoplastikama. Kopač potom proširuje svoje likovne interese – počinje opremiti ekskluzivne publikacije, ilustrirati i pisati poeziju. U vlastitoj nakladi izdaje ilustriranu knjižicu *Sunce zalazi u zemlji slonova* koja je tiskana na šest tankih drvenih pločica. „Bježao sam od slikarstva jer sam se želio riješiti stanovitih zamki koje su mi stajale na putu. Trebalo je naći nešto što će u isto vrijeme biti i avantura ruku, ne samo avantura duha. Promjenom materijala s kojom si postao vješt i koji predobro poznaješ i postavljanjem novih prepreka na putu postaješ kao pecaroš koji u tim mrljama, grubim naslagama gline, vidi nove razloge, nove motive i putove.“ (Beroš 1990) Za knjigu poema *Meteori* Radovana Ivšića izradio je originalne grafike. Izrađuje i maketu knjižice *Pijani šešir* za koju je napisao tekst i samostalno je nacrtao ilustracije. „Na kratko se vratio i spisateljskom radu, kojega ilustrira crtežima otisnutim litografskom tehnikom. Knjiga nosi naslov *Moj vrlo dragocjeni sat*, a tekst i ilustracije Slavka Kopača publicirani su u nakladi Pierrea Chavea.“ (Plančić Rauter; Brun 1997: 219-220)

Ljeto 1957. godine Slavko Kopač provodi na Azurnoj obali u Venceu gdje upoznaje galerista Alphonsea Chavea koji mu iste godine organizira prvu samostalnu izložbu u svojoj galeriji. „Bila je to prilično velika izložba (78 radova), kojom je Kopač znatnije privukao pozornost publike i stručne kritike u Francuskoj (Plančić Rauter; Brun 1997: 214). Slijede brojne druge izložbe. Jedna je bila organizirana u Galerie Mona Lisa 1961. godine. Mediji su bili oduševljeni: „Svaki čvor u drvu može biti jedna vjetrenjača, morska zvijezda ili oko. Oko nemirno ili nasmijano? Zjena ili odsjaj antracita? (...) I kad bi na svojim lutanjima on našao jednu bombu, kladio bih se da bi je digao da od nje napravi jaje, proljetno jaje.“ (Ivšić 1963) Tijekom srpnja 1966. godine Boris Vižintin priredio je izložbu Kopačevih pariških radova u Rijeci u Malom salonu Moderne galerije. Ova značajna izložba nakon Rijeke postavljena je još u Osijeku i u Zagrebu. „Bila je to, nakon gotovo trideset godina, prva samostalna izložba u domovini i izazvala je posvemašnje iznenađenje, veliku pozornost stručne javnosti i medija te oduševljenje i ponos domovinske publike.“ (Plančić Rauter; Brun 1997: 218) Krajem 1968. godine Kopač odlazi u Sjedinjene Američke Države na otvorenje prve prekooceanske izložbe u Louisvillu, Kentucky. Sudjeluje u kolektivnoj izložbi slavonskih slikara koja je održana u Galeriji likovnih umjetnosti u rodnim Vinkovcima. Ovo je bila vrlo značajna izložba za grad

jer je tom prilikom galeriji poklonio 19 slika. U Zagrebu, Željko Gum 1977. godine postavio je veliku retrospektivnu izložbu u Modernoj galeriji. Bile su izložene slike, skulpture, crteži i knjige. „Imala je više od tri stotine izložaka i zapremala je veliki prostor izložbenih dvorana, čije zidove inače rese, u stalnom postavu, djela nekadašnjih Kopačevih uzora Miroslava Kraljevića, Josipa Račića te bivšeg akademskog profesora Vladimira Becića.“ (Plančić Rauter; Brun 1997: 220)

Početakom 1988. godine javili su se prvi znaci ozbiljne bolesti, ali poslije dugog odmora Kopač nastavlja s radom pa tada nastaje serija krhkih kolaža manjih dimenzija. „Štedio je snagu samo za ono čemu je bio potpuno spreman – stvaranju u tišini atelijera, dajući cijeloga sebe uz posvemašnje preziranje novčane dobiti ili promidžbenih poena. Zato i na djelima koje je naslikao na zalasku života, bolestan i umoran, vidimo optimizam i rijetko očuvanu sposobnost da iznenadi i daruje promatrače.“ (Plančić Rauter; Brun 1997: 228) Godine i bolest učinile su svoje, umro je 23. studenog 1995. i pokopan na groblju Montmartre. „Prijatelji i poštovatelji Kopačeva djela oprostili su se od dragog pokojnika i velikog slikara na komemorativnim skupovima u zagrebačkom Domu hrvatskih likovnih umjetnika 13. prosinca i u Amphitheatre Guizot na pariškoj Sorbonnei 19. siječnja 1996. godine.“ (Plančić Rauter; Brun 1997: 230)

2.2. Medijsko praćenje

Bogdan Mesinger, kritičar vinkovačkoga glasila, pokušao je odrediti veličinu i važnost doprinosa Kopačeva opusa za likovnu umjetnost: „Da li smo ikada u umjetnosti ove regije dobili više time što smo (prividno) izgubili? Kopač je postao svjetsko ime – a ostao je naš.“ (Mesinger 1967)

Kako navodi Plančić Rauter; Brun (1997: 220), u Modernoj galeriji postavljena je retrospektivna izložba zahvaljujući Željku Gumu. Povodom retrospektive reagirali su stručna javnost i mediji – *Večernji list* (1977) primjerice najavljuje izložbu ovako:

„Kultura: Od večeras u Modernoj galeriji u Zagrebu: IZLOŽBA SLAVKA KOPAČA: Večeras se u Modernoj galeriji otvara monografska izložba Slavka Kopača, čije je djelo kod nas slabo poznato zato što slikar već desetljećima živi u inozemstvu, uglavnom u Parizu. Na izložbi se prikazuje oko 400 radova u raznim tehnikama kojima se autor služi da bi se izrazio u slikarstvu, kiparstvu i keramici. Radovi datiraju od 1935. godine do danas, pa će tako

ljubitelji umjetnosti imati priliku da kritičkim i retrospektivnim pregledom dobiju temeljni uvid u opus tog izvanrednog umjetnika. Izložba će biti otvorena do 27. veljače.“

Sredinom 1982. godine Kopač je počeo razmišljati o donaciji slika domovini, a na pitanje novinara Mirka Galića je li istina da želi veći broj umjetnina ostaviti domovini, Slavko Kopač odgovorio je: „Da, razmišljam o tome. Nadam se da ću želju i ostvariti. Pa, kome bih drugom ostavio, nego svom narodu i zemlji? Zar da se mojim djelima zametne trag, da završe na buvljoj pijaci?“ (Galić 1982) U lipnju 1987. godine Kopač navraća u Osijek gdje se dogovara s Hrvatskim narodnim kazalištem oko izrade novoga svečanog zastora. Zbog bolesti i starosti više nije u mogućnosti samostalno odraditi ovako fizički zahtjevan posao pa mu pomaže slikar Rudolf Labaš. Ponosan na izgled finalnoga proizvoda, zajedno sa suprugom dolazi na svečanu premijeru Verdijeva *Nabucca* (1989.) gdje je po prvi put zastor prikazan javnosti.

3. Standardi profesionalnog novinarstva

Svakodnevno pratimo brojne medije koje nas zabavljaju, informiraju pa i kreiraju određeno mišljenje. Standardi profesionalnog novinarstva razvijaju se u skladu s medijima. Prema Stjepanu Maloviću, temeljni su novinarski standardi istinitost, poštenje, točnost, uravnoteženost i nepristranost.

Istina, istina i samo istina, najbolji je obrambeni mehanizam. „Istinitost kao temelj novinarstva zauzela je prvo mjesto jer – vijest je istina ili nije vijest.“ (Malović 2005: 19) Svaka vijest mora biti potkrijepljena provjerenim činjenicama. Njezina uloga je izvijestiti javnost o aktualnom sadržaju koji se dogodio. U današnje vrijeme novinari se nalaze u teškom položaju zbog lažnih i senzacionalističkih vijesti. Tu često ima utjecaj ekskluzivnost, želja medija da se informacija što prije pusti u javnost kako bi oni bili prvi koji su objavili zanimljivost. Svaki je medij dužan javnosti prenijeti točne i provjerene informacije, to je najbolja obrana od tužbi. Poštenje je drugi standard profesionalnog novinarstva: „Poštenje je vjerodostojnost novinarova izvještavanja.“ (Malović 2005: 25). Uvijek se cijeni, osobito kada je u pitanju informacija. Novinar mora biti vjerodostojan jer mu čitatelji trebaju u potpunosti vjerovati. U slučaju da se otkrije nepoštenje, novinar će vrlo teško vratiti reputaciju. Sljedeći standard profesionalnog novinarstva jest točnost koja je i najvažnije obilježje svake vijesti. „Iznimno je važno da vijest bude točna, da sve činjenice budu provjerene, da imena, prezimena, datumi, titule i godine budu točno napisani. Neznanje je čest uzrok netočnosti koje se objavljuju“ (Malović 2005: 34). Ako se pogreška i dogodi, vrlo je bitno u što krećem roku ispraviti ju. „Pogreške se mogu smanjiti, a neznanje izbjeći ako se dobro i stalno provjeravaju informacije.“ (Malović 2005: 34) Četvrti standard profesionalnog novinarstva jest uravnoteženost koju možemo definirati kao nedvosmislen zahtjev za prikazivanje svih strana u određenom događaju, bilo da se radi o sukobu ili nekoj drugoj situaciji gdje je novinar dužan izvijestiti javnost. Dobivene informacije iz pouzdanih izvora (policija, hitna pomoć, odvjetništvo i slično), također se moraju provjeriti. Ravnotežu bi također trebalo uspostaviti između dobrih i loših vijesti kako bi bile zastupljene u podjednakim omjerima što danas nije čest slučaj. Nepristranost je, prema Maloviću, peti standard profesionalnog novinarstva. Novinari moraju prikazati događaj baš onako kako se dogodio bez uljepšavanja, mijenjanja ili dodavanja. Ponovno moraju biti objektivni i što je najvažnije – svoje mišljenje i stav zadržati

za sebe. Kršenje nepristranosti najčešće se događa u izvještavanju o političkim kampanjama i katastrofama s velikim brojem ljudskih žrtava.

4. Metodološki okvir istraživanja

Ovaj rad nastao je u okviru medijskih istraživanja uz različite istraživačke metode. Najčešće su prisutna dva načina prikupljanja podataka – primarna i sekundarna istraživanja. Primarni podaci su neobrađeni podaci iz kojih možemo izvući stavove i mišljenja ispitanika. Pri izradi rada korištena su dva oblika prikupljanja primarnih podataka: anketa pod nazivom *Kako se u manjim sredinama mediji koriste u svrhu promicanja kulture?* te dva intervjua. Ispitanici anketne metode bili su maturanti vinkovačke Gimnazije Matije Antuna Reljkovića, a intervjuirani sugovornici intendant Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku Božidar Šnajder i doktor Dražen Švagelj. Sekundarni izvori informacija su istraživanja već postojećih podataka. U ovom slučaju korišteni su arhivski članci objavljeni u sljedećim listovima: *Glas Slavonije* (1989.), *Vjesnik* (1995. i 1996.), *Večernji list* (1997.), *Vinkovački list* (2004.).

4.1. Anketno istraživanje – internetska web anketa

Ova metoda poseban je oblik ne-eksperimentalnog istraživanja, a koristi se kao osnovni izvor podataka kako bi se prikupili određeni stavovi i mišljenja. Za razliku od nekog opažanja, anketa znači neizravnu mjeru ponašanja zato što se o njemu sudi na temelju odgovora što ih daju ispitanici, a ne izravnog promatranja (Tkalac Verčić, Sinčić Ćorić i dr. 2013). Anketni upitnik služi kako bi se prikupili podaci, a kreiran je odgovarajućim nizom unaprijed definiranih pitanja na koja odgovaraju svi ispitanici. Najčešće vrste u uporabi su anketa „licem u lice“ (ili terenska); telefonska anketa te razni oblici internetske ankete. Ona se izdvaja od drugih istraživačkih metoda. Njezina svrha je prikupiti statističke podatke, osnovni način na koji se prikupljaju podaci su pitanja upućena ispitanicima dok se oni prikupljaju samo na ograničenom dijelu populacije. U ovom slučaju to su maturanti opće, jezične i prirodoslovno-matematičke vinkovačke gimnazije.

Cilj istraživanja bio je ispitati kako se u manjim sredinama koriste mediji u svrhu promicanja kulture. Istraživanje je provedeno s maturantima, a razlog njihovog odabira jest taj što je Slavko Kopač pohađao tu istu gimnaziju dok se Galerija likovnih umjetnosti nalazi nedaleko od same škole. Također, cilj je bio saznati kojim se medijima današnji mladi koriste i informiraju kada su u pitanju kulturni događaji koji se odvijaju na području Vinkovaca.

Sukladno navedenoj svrsi ankete, postavljene su tri hipoteze na osnovu kojih će se na kraju istraživanja utvrditi jesu li one pozitivne ili negativne:

H0: Mediji maksimalno koriste svoje mogućnosti pri informiranju javnosti o kulturnim sadržajima na području Vinkovaca.

H1: Tiskani mediji i dalje su aktualni za informiranje o kulturi kada su mladi u pitanju.

H2: Mladima bi se povećao interes za informiranje o kulturnim sadržajima kada bi se oni promovirali putem društvenih mreža.

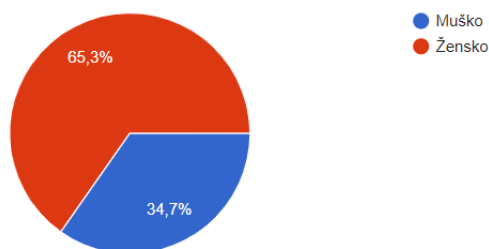
Istraživanje je provedeno s maturantima opće, jezične i prirodoslovno-matematičke gimnazije koja se nalazi u Vinkovcima. Tjedna dana tijekom rujna 2019. godine ispitanici su imali priliku dobrovoljno i anonimno ispuniti upitnik, a uzorak na kojemu se vrši istraživanje jesu 95 osobe. Ispitanici su sudionici i subjekti istraživanja i pomažu istraživaču doći do budućih rezultata. Anketa je izrađena i provedena pomoću Google obrasca, a zahvaljujući profesorici filozofije i logike Matei Damjanović link je prosljeđen maturantima. Obrazac je ostao aktivan tjedan dana i od ispitanika se tražilo da ga po mogućnosti ispune u cijelosti. Kreirani upitnik sadrži ukupno 10 pitanja zatvorenog tipa, ali u nekim odgovorima stoji i mogućnost zapisivanja drugog odgovora. S obzirom na zatvoreni oblik pitanja korištena je kvantitativna metodologija, a dobiveni rezultati promatrat će se na razini odgovora svih sudionika.

Rezultati i diskusija:

A) Opći podaci o ispitanicima

Spol

95 odgovora

Slika 4.1.1. Graf varijable spol

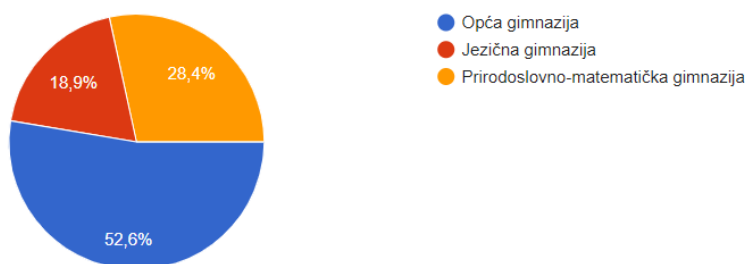
Tablica 1. Spol

Spol	N	%
Muško	33	34,7
Žensko	62	65,3
Ukupno:	95	100

Prema spolnoj distribuciji ankete od ukupno 95 ispitanika, njih 65,3% su osobe ženskog roda (62 djevojke) dok su preostalih 34,7% ispitanici muškog roda (33 dečka). S obzirom na to da se radi o maturantima, njihova dob varira između 18 i 19 godina.

Smjer

95 odgovora

Slika 4.1.2. Graf varijable smjer

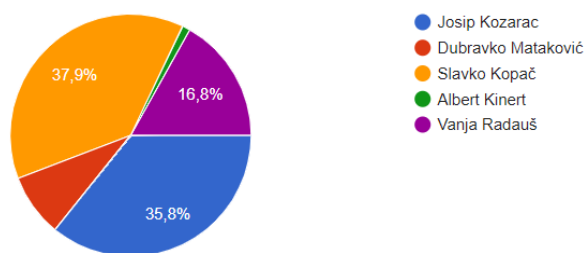
Tablica 2. Smjer

Smjer	N	%
Opća	50	52,6
Jezična	18	18,9
Prirodoslovno-matematička	27	28,4
Ukupno:	95	100

U istraživanju su sudjelovali maturanti opće, jezične i prirodoslovno-matematičke gimnazije. Prema prikupljenim rezultatima najviše odgovora dobiveno je od učenika koji pohađaju opću gimnaziju, njih ukupno 52,6%. Na drugom mjestu stoji prirodoslovno-matematička gimnazija sa 28,4%, a na zadnjem mjestu nalazi se jezična gimnazija čiji je postotak ispunjene ankete 18,9%.

Kako se zove Galerija likovnih umjetnosti u Vinkovcima?

95 odgovora

Slika 4.1.3. Graf varijable Kako se zove Galerija likovnih umjetnosti u Vinkovcima?

Tablica 3: Kako se zove Galerija likovnih umjetnosti u Vinkovcima?

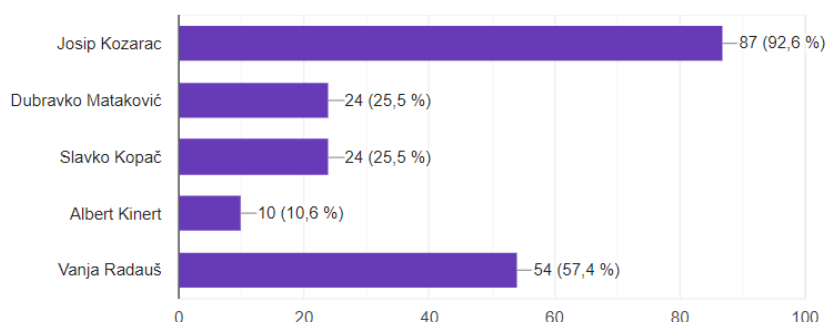
IME GALERIJE	N	%
Josip Kozarac	34	35,8
Dubravko Mataković	8	8,4
Slavko Kopač	36	37,9
Albert Kinert	1	1,1
Vanja Radauš	16	16,8
Ukupno:	95	100

S obzirom na to da se Galerija likovnih umjetnosti nalazi nedaleko od škole te učenici svakodnevno prolaze kraj nje, postavljeno je prethodno navedeno pitanje. U ponuđenim odgovorima nabrojana su imena umjetnika rođenih u Vinkovcima, izuzev Dubravka Matakovića koji je rođen u Ivankovu, ali danas stanuje u Vinkovcima. Od učenika se tražilo da odaberu odgovor za koji smatraju da je ispravan. Prema dobivenim rezultatima 8,4%

ispitanika odgovorilo je da Galerija likovnih umjetnosti nosi ime Dubravka Matakovića, hrvatskog crtača stripova. Njih 35,8% odgovorilo je da nosi ime poznatog književnika Josipa Kozarca po kojemu je nazvana škola koja se nalazi nedaleko od gimnazije. Na trećem mjestu nalazi se Vanja Radauš (kipar slikar i književnik), a 16,8% ispitanika zaokružilo je njegovo ime. Svestrani likovni umjetnik, crtač, slikar, grafičar, kipar, ilustrator te likovni pedagog Albert Kinert nosi 1.1% glasova. Najviše učenika (37,9%) zaokružilo je ispravno, Slavko Kopač.

Za koje ste od navedenih umjetnika prethodno čuli?

94 odgovora

Slika 4.1.4. Graf varijable Za koje ste od navedenih umjetnika prethodno čuli?

Tablica 4: Za koje ste od navedenih umjetnika prethodno čuli?

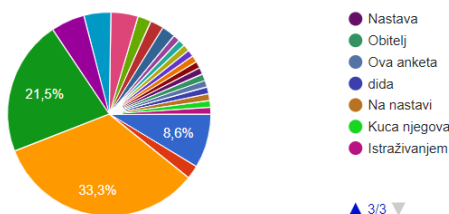
Umjetnici	N	%
Josip Kozarac	87	92,6
Dubravko Mataković	24	25,5
Slavko Kopač	24	25,5
Albert Kinert	10	10,6
Vanja Radauš	54	57,4
Ukupno:	94	100

Četvrto pitanje u upitniku glasilo je za koje ste od navedenih umjetnika prethodno čuli? Najviše zaokruženih odgovora dobio je Josip Kozarac – 92,6%. Dubravko Mataković ovaj put

odnosi 25,5% glasova isto kao i Slavko Kopač. Za Alberta Kinerta čulo je 10,6 % ispitanika dok se na drugom mjestu po broju glasova nalazi Vanja Radauš s 57,4% glasova.

Putem kojih medija ste čuli za njih?

93 odgovora

Slika 4.1.5. Graf varijable Putem kojih medija ste čuli za njih?

Tablica 5. Putem kojih medija ste čuli za njih?

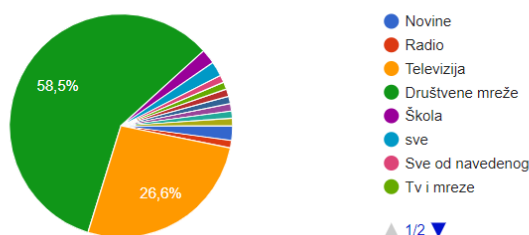
Medij	N	%
Novine	8	8,6
Radio	2	2,2
Televizija	31	33,3
Društvene mreže	20	21,5
Ostalo	32	34,4
Ukupno:	93	100

Sljedeći korak bio je istražiti putem kojih medija su čuli za umjetnike koje su zaokružili u prethodnom pitanju. Ovaj odgovor ispunilo je 93 ispitanika. Učenici su imali mogućnost zaokružiti novine, radio, televiziju, društvene mreže i ostalo (mogli su nadopuniti neki drugi izvor). U ovom slučaju 8,6 % ispitanika zaokružilo je novine. Najmanji postotak odnio je radio s 2,2%. Televizija je medij koji se pokazao kao najkorišteniji, a 33,3% učenika izabralo je ovaj odgovor. Kao što se moglo i očekivati, društvene mreže su također aktualne s 21,5%. Čak 32 učenika odlučilo je iskoristiti mogućnost dopisivanja izvora kako bi odgovorili na

postavljeno pitanje. Njih 19 navodi kako su za izabrane umjetnike čuli u školi. Društvo je bio sljedeći odgovor koja su nadopunila tri ispitanika. Dvoje maturanata izjasnilo se da oduvijek znaju za njih dok je jedan od njih istraživanjem došao do umjetnika. Jedan odgovor bio je kako za njih zna zahvaljujući imenima ulica dok je drugi odgovor bio zbog rodne kuće poznatog umjetnika. Dvoje ispitanika za njih je čulo u obitelji, a samo jedan učenik putem ove ankete.

Koje medije koristite za informiranje o kulturi?

94 odgovora

Slika 4.1.6. Graf varijable Koje medije koristite za informiranje o kulturi?

Tablica 6. Koje medije koristite za informiranje o kulturi?

Medij za informiranje	N	%
Novine	2	2,1
Radio	1	1,1
Televizija	25	26,6
Društvene mreže	55	58,5
Ostalo	11	11,7
Ukupno:	93	100

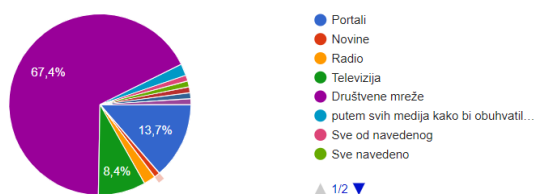
Koje medije koristite za informiranje o kulturi bilo je sljedeće pitanje. Iznenaduje da je doba tehnologije čak 2,1% ispitanika odabralo novine kao svoj način informiranja. Radio koristi samo 1,1% učenika dok je televizija ovaj put na drugom mjestu s 26,6% glasova.

Najviše učenika (58,5%) ipak koristi društvene mreže kada je u pitanju informiranje o kulturnim sadržajima. Ispitanici su i u ovome pitanju imali mogućnost dopune. Od njih ukupno 11, troje učenika odgovorilo je kako se o takvim temama informiraju u školi. Troje ispitanika informira se pomoću svih navedenih medija. Dvoje ispitanika koriste različite portale dok se jedan učenik ne informira uopće.

Putem kojih medija bi kulturne institucije na području Vinkovaca trebale promovirati svoje sadržaje?

95 odgovora

Slika 4.1.7. Graf varijable Putem kojih medija bi kulturne institucije na području Vinkovaca trebale promovirati svoje sadržaje?

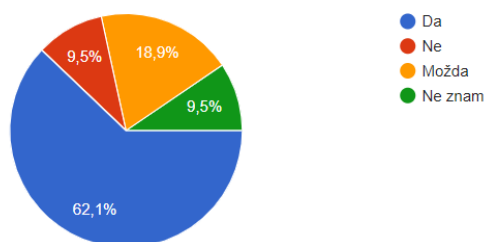
Tablica 7. Putem kojih medija bi kulturne institucije na području Vinkovaca trebale promovirati svoje sadržaje?

Medij za promoviranje kulturnih sadržaja	N	%
Portali	13	13,7
Novine	1	1,1
Radio	2	2,2
Televizija	8	8,4
Društvene mreže	64	67,4
Ostalo	7	7,2
Ukupno:	95	100

Putem kojih medija bi kulturne institucije na području Vinkovaca trebale promovirati svoje sadržaje bilo je sljedeće pitanje. Na ovo pitanje odgovorili su svi ispitanici. Njih 13,7% smatra da bi portali bili idealni za promoviranje dok 1,1% smatra kako su novine najbolji izbor. Za radio se odlučilo 2,2% maturanata, a za televiziju 8,4%. Odgovor koji je skupio najviše glasova (67,4%) bile su društvene mreže. Više od polovice učenika smatra kako se putem društvenih mreža najbrže šire aktualni sadržaji. Mogućost dopune odgovor iskoristilo je sedam ispitanika. Četvero njih smatra da bi se takvi sadržaji trebali promovirati putem svih navedenih medija kako bi se obuhvatile sve dobne skupine. Dvoje učenika smatra da je idealan način pokretanje inicijativa u školama i programa za promicanje kulture. Jedan od ispitanika smatra kako se ovakvi sadržaji uopće ne bi trebali promovirati.

Smatrate li da se premalo promoviraju kulturni sadržaji na području Vinkovaca?

95 odgovora

Slika 4.1.8. Graf varijable Smatrate li da se premalo promoviraju kulturni sadržaji na području Vinkovaca?

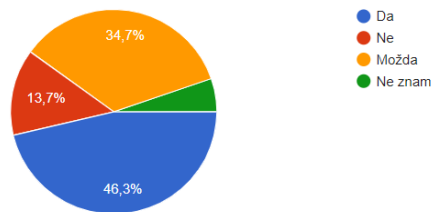
Tablica 8: Smatrate li da se premalo promoviraju kulturni sadržaji na području Vinkovaca?

Premalo promoviran sadržaj?	N	%
Da	59	62,1
Ne	9	9,5
Možda	18	18,9
Ne znam	9	9,5
Ukupno:	95	100

Učenicima je postavljeno pitanje smatraju li oni da se premalo promoviraju kulturni sadržaji na području Vinkovaca? Dobili su moguća četiri odgovora: Da; Ne; Možda; Ne znam. U ovom slučaju odgovor „Da“ odnio je 59 glasova (62,1%). Učenici smatraju da se ovakvi sadržaji uistinu premalo promoviraju. Od ukupno 95 ispitanika, njih 9 (9,5%) odgovorilo je „Ne“. Oni koji nisu bili sigurni odgovorili su „Možda“ što je bilo ukupno 18 glasova (18,9%). Učenici koji nemaju nikakvo mišljenje u vezi s ovim pitanjem odgovorili su „Ne znam“ – 9 glasova (9,5%).

Bi li se Vaš interes za kulturne sadržaje povećao kada bi se oni promovirali putem društvenih mreža?

95 odgovora

Slika 4.1.9. Graf varijable *Bi li se Vaš interes za kulturne sadržaje povećao kada bi se oni promovirali putem društvenih mreža?*

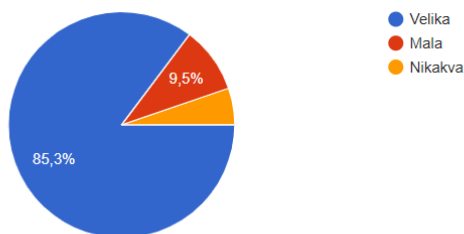
Tablica 9. *Bi li se Vaš interes za kulturne sadržaje povećao kada bi se oni promovirali putem društvenih mreža?*

Povećanje interesa pomoću društvenih mreža?	N	%
Da	44	46,3
Ne	13	13,7
Možda	33	34,7
Ne znam	5	5,3
Ukupno:	95	100

Sljedeći korak bio je dobiti odgovor od učenika bi li se njihov interes za kulturne sadržaje povećao ukoliko bi se oni promovirali putem društvenih mreža. Ponovno su imali mogućnost odabrati jedan od četiri odgovora: Da; Ne; Možda; Ne znam. Ovdje je također odgovor „Da“ dobio najveći postotak (46,3%). Ovi ispitanici smatraju kako bi im se povećao interes kada bi se putem društvenih mreža ipak promovirao kulturni sadržaj. Njih 13 smatra kako se ne bi ništa promijenilo stoga su zaokružili „Ne“. Ovaj put 33 maturanta (34,7%) smatra kako nisu sigurni bi li se išta promijenilo ili ne bi, stoga zaokružuju odgovor „Možda“. Samo 5 učenika odgovara „Ne znam“.

Kolika je prema Vašem mišljenju važnost medija u oglašavanju kulturnih sadržaja?

95 odgovora

Slika 4.1.10. Graf varijable Kolika je prema Vašem mišljenju važnost medija u oglašavanju kulturnih sadržaja?

Tablica 10. Kolika je prema Vašem mišljenju važnost medija u oglašavanju kulturnih sadržaja?

Važnost medija u oglašavanju kulturnih sadržaja	N	%
Velika	81	85,3
Mala	9	9,5
Nikakva	5	5,3
Ukupno:	95	100

Posljednje pitanje u ovoj anketi bilo je *Kolika je prema Vašem mišljenju važnost medija u oglašavanju kulturnih sadržaja?* Od tri moguća odgovora: Velika; Mala; Nikakva, čak 81 učenik (85,3%) smatra kako mediji imaju „Veliku“ važnost u oglašavanju ovakvih sadržaja. Samo 9 maturanata (9,5%) smatra kako mediji imaju „Mali“ utjecaj, a 5 ispitanika (5,3%) smatra kako nemaju „Nikakvu“ ulogu.

5. Analiza prikupljenih članaka

U suradnji s kustosima Gradskog muzeja u Vinkovcima, Danijelom Petkovićem i Ivicom Belamarićem, iz arhivske građe o Slavku Kopaču izdvojeni su novinski članci za analizu. Nakon navođenja izvora, članci su analizirani prema istim kriterijima – standardima profesionalnog novinarstva kako bismo utvrdili koliko ih novinari poštuju u praćenju sadržaja iz kulture te kakav je uopće status kulture u tiskanim medijima.

5.1. Članak o premijernoj predstavi i prikazu svečanog zastora

5.1.1. Članak - Glas Slavonije

List: *Glas Slavonije*, Osijek

Rubrika: Kultura

Datum: Četvrtak, 7. prosinac 1989. godine

Autor: D. Bađun

Fotograf: G. Mitić

Veliko zanimanje publike izazvalo je predstavljanje svečanoga zastora *Slavonija* koje se održalo u Hrvatskom narodnom kazalištu u Osijeku – povodom 82. rođendana HNK Osijek. Da je riječ o dvostrukoj svečanosti, potvrđuje i ovaj članak posvećen premijeri *Nabucca* i novoga kazališnoga zastora.

Istinitost kao prvi standard profesionalnog novinarstva ispunjen je time što autor u potpunosti iznosi provjerene podatke potkrijepljene činjenicama o slici na zastoru i umjetniku Kopaču koji ju je osmislio kao i slikaru Rudolfu Labašu koji je oslikao zastor. Navode se i dodatne informacije korisne posjetiteljima – izložba slika i crteža Slavka Kopača u Galeriji likovnih umjetnosti (17h) te vrijeme spuštanja zastora (18h). Javnost je dakle informirana o aktualnom događaju, a prenesene informacije točne su i provjerene. Poštenje je drugi profesionalno standard koji mora sagledati sve strane jednako i pri tome autor u potpunosti mora biti objektivan. Ovaj članak prati dva aktualna događaja, premijernu predstavu *Nabucco* i prikaz oslikanoga svečanoga zastora. Samo jedna četvrtina teksta posvećena je zastoru dok su ostale tri četvrtine posvećene analizi i kritici premijerne predstave. Usprkos količini teksta, vrlo je malo prostora posvećeno slikaru, bez obzira na objektivno izvještavanje. Sljedeći kriterij (točnost) također je ispunjen. Autor je dužan provjeriti sve činjenice: imena, prezimena, datumi, titule i godine moraju biti točno napisane. Uravnoteženost je četvrti kriterij, a pretpostavlja prikazivanje svih strana u određenom događaju. Kako je riječ o dobroj vijesti, tekst bi bio profesionalniji da je autor uzeo izjavu osoba koje su prisustvovala događaju, primjerice likovnoga kritičara ili organizatora. Što se tiče nepristranosti, kako je već spomenuto, više je prostora posvećeno predstavi nego zastoru, ali novinar pritom ipak ne iznosi svoje mišljenje. Ovaj kriterij mogao je biti ispunjen i tako da je novinar prenio dojmove publike o ovoj dvostrukoj svečanosti.

5.2. Obavijest javnosti o smrti umjetnika

5.2.1. Članak – Vjesnik

List: Vjesnik, Zagreb

Rubrika: Kultura

Datum: Subota, 25.XI.1995.

Autor: Mirko Galić

Članak „Slikar s Hrvatskom u srcu“ napisan je u čast Slavku Kopaču, a objavljen je dva dana nakon umjetnikove smrti. Tekst je napisao Vjesnikov stalni dopisnik iz Pariza Mirko Galić.

Istinitost kao temeljni profesionalni standard novinarstva i u ovom slučaju se poštuje. Mirko Galić u početku teksta ukratko opisuje Kopačev put od Vinkovaca do Pariza te spominje likovne autoritete koji su pratili njegov rad i pisali o njegovoj umjetnosti (Michel Ragon, Benjamin Peret, Philippe Dereux, Annie Le Brun). Autor podsjeća da je Kopač svoje vrijeme posvetio ne samo slikarstvu i kiparstvu već i poeziji – družio se s velikanima (Andre Breton, Jacques Prevert). Skreće pozornost i na Jenana Dubuffeta s kojim je posebno surađivao u okviru projekta Art bruta – umjetnosti koji su stvorili ljudi koji nisu znali što je umjetnost. Poštenjem autor iskazuje svoju vjerodostojnost. Da Galić dobro poznaje cjelokupni opus Slavka Kopača, vidi se i po tome što citira njegove izjave („Mucam dok govorim na

materinjem jeziku, ali ne zato što mozak staje, nego što se previše nagomilalo u glavi, a naročito u srcu.“), naglašava povezanost s domovinom, podsjeća na važne izložbe koje su održane u Zagrebu, Splitu i Osijeku. Pri kaju spominje i veličanstveni zastor koji je predstavljen u HNK Osijeku kao i veliku retrospektivu koja je održana u Parizu 1981. godine. Svi podaci koje Galić navodi provjereni su i točni. Članak je kvalitetan, a autor informiran – objektivno izlaže činjenice o umjetničkom životu koje ilustrira citatima. Osobne stavove pritom ne iznosi u tekstu čime ispunjava i kriterij nepristranosti.

5.3. Retrospektivna izložba bez autora

18 VJESNIK KULTURA Subota, 20. travnja 1996.

Retrospektiva Slavka Kopača u Parizu

NEDOSTAJAO JE SAMO SLIKAR

MIRKO GALIĆ

Slavko Kopač nije uspio doživjeti apoteozu svoga djela, njegove su slike, pet mjeseci poslije autorove smrti, usle i bez njega u visoki red "nepoznate zemlje, s kojom buduća putnici moraju računati" (Annie Le Brun).

Izvan svih moda

Djela Slavka Kopača počinju s tom izložbom novi život, na koji ih je pripremio njihov autor, ali se sam nije trudio da ih prevale gura pod reflektore. U plinu jednodne pariskom galeriji, koje je otomano u katalogu (uz izložbu), slikar običavao zašto više voli "stiču ateliera" i "zaključiti" nego li izdaci i prvi plan. "Nemoguće mi je raditi i biti srećan, ako nisam potpuno slobodan od organizatora izložbe i tekstovnika kataloga, izdaca koji je Kopač tako "čvrsto" potpuno slobodu odlučivanja i ostao "izvan svih moda".

Koristio je različite izrazne materijale, svoj je izraz izvodio, međutim, iz "poetskoga pristupa prostoru". Slikarstvo i pjesništvo kod njega se – svi to ističu – tijsno ispreplatu, njegova je stvarna s toliko pažnje i znanja? "djelata koje otkriva svijet, kako je u jednoj prigodi prije više od četrdeset godina napisao Beza, u kojoj je trenutno Camille zore izložbe u Grand Palaisu, napisao: "Preti (kao je, također, u Parisku a Pierre Soulages u Pe-

U divnoj dvorani Saint-Jean može se putovati po jednom bogatom slikarskom opusu koji je trajao blizu 60 godina. Kopačeve slike, crteži i skulpture prikazane su u punome rasponu, i svjedoče o umjetniku koji je znao "san prevratiti u stvarnost".

47 godina života (od 82, koliko je dobio). "Črtač Pariz je smatrao" – piše predsjednica "Udruga za promicanje umjetnosti" – da tom jedinstvenom umjetniku treba povesti retrospektivu istozna po njegovoj mjeri. Sve je za nju zastupljeno što je obilježio Kopača i što je bitno za njegovo djelo: i prve porodne godine u Zürichu, kad obilazi (i slika ili crta) i Dunoj i Santa-Maria Novella, ali odlazi, jer "renesansna Toscana" ne zadovoljava do kraja senzibilitet "mladog Hrvata" pa (u) Parizu, da "neobradeni i nevinu zemlju", kako u svojem tekstu piše Emmanuel Dayé.

Zrije i izlazi kao trava

Ekspozitni iz talijanske fars, maškare unutrašnjosti firm, tinalnih crkava, a pogotovo "Dr. Kobra" ili "Zrvenje Abrahama" upućuju na slikara, koji se se u Parizu brzo "okaci" s Jeanom Dubuffetom; s njim je skoro 40 godina vodio Fundaciju l'Art brut, koju su zajednički stvarali potko su odvojeno došli do toga slikarskog izraza: taj dio ima središnje mjesto na izložbi, s brojnim djelima – i slikama i skulpturama – koja dokazuju da je kod Kopača sposobnost izraza bitno određuje njegove umjetnosti. Ili kako je sam govorio: "Trava se umjetnost ne proizvodi, ona zrije i izlazi, kao trava."

Djelo Slavka Kopača bilo je dosad parcijalno dostupno publici (jednom, prije 13 godina, u retrospektivnom obliku u Paris Art Centeru, kod Anne Gilhoo). Sad je prisutno u cjelini, u svom sjaju i bogatstvu, obilježen iznimnim talenti i potpunoš hrvatskoga slikara. Njegov partner Jean Dubuffet se isticao (isto je premijeto u katalog) da se Kopač, kao i oni, okrenuo od tradicionalne umjetnosti, da nije uzro milia od "kulturalnog intelektualizma" i da je potpuno stao na stranu "divlje spiritalnosti".

U briljantnom eseju o Kopaču slikarstvu i njegovu slikarskom postopku, Annie Le Brun dokazuje kako Kopač nije ni od koga ništa naučio, kako je "potpuno udaljen i od avangarde i od tradicije" – Nije bilo slučajno – treći ora – da mu je povjerio da od 1946. do 1975. vodi Fundaciju l'Art brut u "umjetnosti ljudaka i vidovnjaka". Slavko Kopač nikad nijesu potvrdio vlastiti intuicija. Uvjereni da oni koji nemaju nikakve preokupacije na stili za forma, analize estetsko savršenstvo. Kopač u "l'Art brutu" – za razliku od Dubuffeta – nije želio vidjeti "kontraestetsku", zao je da bi to nesustojivo dovelo do toga da i sama postane estetski.

Izložba sa oko 200 djela još je jedna jasna potvrda tako (dobro) slikarstvo nazivajuće slikara.

Slavko Kopač: Rendez-vous u 18 sati

njegove slike, koje tako dobivaju i objašnjenje) Bana, zagrebačka faza, predstavljena je sa samo nekoliko riječima: "zaljubljenika u Parizu, gdje je proveo posljednjih

5.3.1. Članak – Vjesnik

List: Vjesnik, Zagreb

Rubrika: Kultura

Datum: Subota, 20. travnja 1996.

Autor: Mirko Galić

Povod ovom članku bila je retrospektivna izložba Slavka Kopača održana u Parizu godinu dana nakon njegove smrti. Autor teksta ponovno je dopisnik Mirko Galić.

Pridržava se istinitosti kao prvoga profesionalnog standarda. Autor u tekstu opisuje kakva je atmosfera bila na izložbi. Prolazi kroz njegov cjelokupni opus kako bi čitatelje upoznao s likovnim stilom ovoga autora. Poštenje je važno u izvještavanju jer se događaj sagledava s više različitih strana. Novinar pritom mora biti objektivan i ne zauzimati stav koji se njemu osobno sviđa, odnosno s kojim se slaže. Galić spominje kako je brojna publika prisustvovala ovom događaju te kako je Udruga za promicanje umjetnosti ukazala na činjenicu da je Kopač imao ogroman broj štovatelja, uspoređuje Kopača sa svjetskim umjetnicima koji su izlagali na istim lokacijama i ponovno citira Kopača: „Nemoguće mi je raditi i biti sretan, ako nisam potpuno slobodan!“ Galić u potpunosti poštuje i kriterij točnosti jer temeljito poznaje temu o kojoj piše. Kroz tekst citira i druge autore koji su svoje tekstove posvetili ovome umjetniku: „Sve je na njoj zastupljeno što je obilježavalo Kopača i što je bitno za njegovo djelo: i prve poratne godine u Firenzi kada obilazi (i slika ili crta) i Duomo i Santa-Maria Novellu, ali odlazi, jer „renesansna Toscana“ ne zadovoljava senzibilitet „malog Hrvata“ pa joj okrutno okreće leđa i dolazi u Pariz na neobrađenu i nevinu zemlju“ piše Emmanuel Dayde, pariški kritičar i esejist. Uravnoteženost i nepristranost također su ispunjene time što Mirko Galić u tekstu iznosi mišljenja brojnih autora, a pri tome ostaje objektivan i ne iznosi svoje mišljenje.

5.4. Klovićevi dvori i posjet dr. Franje Tuđmana

5.4.1. Članak – Večernji list

List: Večernji list, Zagreb

Rubrika: Kultura

Datum: Ponedjeljak, 3. XI. 1997.

Autor: Hina

Fotograf: J. Bistović

Tema članka su dvije likovne izložbe, umjetnika Slavka Kopača i Vasilija Jordana, koje je posjetio i predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman.

Istinitost je ispunjena time što je javnost obaviještena o aktualnom događaju. Međutim u ovom slučaju problematično je potpisivanje u kojemu je autor članka Hina. Autorica izložbe Biserka Rauter Plančić upoznala je dr. Tuđmana s Kopačevim opusom i svime onim što je utjecalo na njegovo stvaralaštvo, a predsjednik je s velikim zanimanjem razgledao 376 djela od najranije umjetnikove faze sve do posljednjih radova. Drugi dio teksta odnosi se na izložbu slikara Vasilija Jordana – ovaj put više je medijskoga prostora ipak posvećeno Kopaču. U

članku je prenesena izjava predsjednika Tuđmana: „Moram priznati da sam pratio sva likovna zbivanja kod nas i posredstvom literature, posjetio sam i svjetske muzeje, a da nisam našao tako poetski oblikovani dio opusa iz miješanih materijala kao što je to kod Kopača. Kopač je umjetnik ne samo u slikarstvu, kiparstvu, nego i u pjesništvu.“ Poštenje i točnost kao profesionalni standardi također su ispunjeni jer Hina vjerodostojno prenosi činjenice s izložbe. Uravnoteženost je djelomično ispunjena s obzirom na to da tekst sadrži osobne impresije predsjednika dr. Franje Tuđmana. U ovom slučaju nedostaje izjava posjetitelja kako bismo dobili i mišljenje publike koja je posjetila izložbu. Nepristranost je međutim upitna – s obzirom na to da su se u isto vrijeme odvijale dvije izložbe, a medijski je najveću pozornost privukao predsjednik Tuđman.

5.5. Galerija likovnih umjetnosti Slavko Kopač

5.5.1. Članak – Vinkovački list

List: Vinkovački list, Vinkovci

Rubrika: Kultura

Datum: Petak, 16. siječnja 2004.

Autor: A. Smajić

Vinkovačka galerija od 1. siječnja 2004. godine dobiva novo ime „Galerija likovnih umjetnosti Slavko Kopač“. Grad Vinkovci se na taj način odužuju poznatom umjetniku, a Galerija postaje bogatija za 20 Kopačevih radova. Iako autorovo ime nije u potpunosti napisano, on se pridržava istinitosti – ukratko nas najprije upoznaje s biografijom Slavka Kopača, piše o njegovom slikarskom i kiparskom stilu kao i poeziji, spominje veliku retrospektivnu izložbu održanu u Klovićevim dvorima te njezina gostovanja u drugim gradovima (Vinkovci, Mostar, Šibenik, Rijeka), iznosi podatke o tome da su supruga i sin pokojnog umjetnika donirali veći broj slika vinkovačkoj Galeriji koja trenutno posjeduje 47 njegovih radova. Posebna pozornost u tekstu se pridaje činjenici da je od 1. siječnja 2004. godine prema odluci Upravnog vijeća Gradskog muzeja Vinkovci, Galerija dobila novo ime „Galerija likovnih umjetnosti Slavko Kopač“. Ostali standardi profesionalnog novinarstva također su ispunjeni – autor objektivno iznosi činjenice, koristi provjerene i pouzdane izvore, a u svom izvještavanju ne pokazuje pristranost niti vlastite stavove.

6. Intervju

Za potrebe završnog rada dodatno su napravljena dva individualna nestrukturirana intervjua s intendantom Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku Božidarom Šnajderom i doktorom Draženom Švageljom. Prilikom intervjuiranja korištena su otvorena pitanja kako bi se prikupilo što više informacija o Slavku Kopaču s obzirom na to da su oba sugovornika imali priliku osobno ga upoznati. Prvi intervju održan je i snimljen u uredu intendanta Božidara Šnajdera u Osijeku 2. studenog 2018. godine, a povod mu je bio svečani zastor Hrvatskog narodnog kazališta koji potpisuje Slavko Kopač. Drugi intervju održan je u Vinkovcima 28. prosinca 2018. godine s doktorom Draženom Švageljom koji je poznavao Slavka Kopača i družio se s njime. Oba intervjua su autorizirana.

6.1. Božidar Šnajder – nastanak svečanog zastora

Slika 6.1.1. Božidar Šnajder

Dugogodišnji djelatnik i intendant Hrvatskog narodnog kazališta Osijek, Božidar Šnajder, iznio je brojna svjedočanstva u vezi s umjetnikom Slavkom Kopačem i stvaranjem svečanoga zastora osječkog kazališta prije 30-ak godina.

Danijela Alković: Kako ste došli na ideju oslikati zastor?

Božidar Šnajder: Kazalište je bilo 10 godina zatvoreno zbog dotrajalosti pa se radila obnova. 1985. godine obnova je završena, a to je bilo za vrijeme pokojnog intendant Zvonimira Ivkovića. On je došao na ideju da kao svako kazalište, pa tako i osječko, dobije svoj svečani zastor. Raspisan je natječaj za prijedlog zastora.

Danijela Alković: Za oslikavanje zastora odabran je Slavko Kopač koji nije bio i prvi izbor. Zbog čega ste se odlučili za tada manje poznatog umjetnika?

Božidar Šnajder: Za vrijeme natječaja predloženo je dosta radova, međutim niti jedan od njih nije zadovoljio komisiju. U komisiji jedan od ocjenjivačkih članova bio je Oton Gliha. Jedan od prijedloga bio je iskoristiti predložak već oslikanog zastora čiji je autor Bela Čikoša – „Slavonski preporod“. To nije prihvaćeno pa je Gliha preporučio pozvati Vinkovčanina Slavka Kopača da on ponudi prijedlog svečanog zastora. Stupio je s njim u kontakt u Parizu. Nije dolazio u svoju domovinu od Drugog svjetskog rata. Ovu ponudu nije odbio, došao je i predložio sliku „Himna Slavonije“ koja je prihvaćena i prema kojoj je današnji zastor oslikan. Slika je nastala četrdesetih godina prošlog stoljeća i nije rađena po narudžbi za zastor. Prihvatili smo predložak, a njemu je bilo jako drago da je ideja objeručke primljena. On je bio zanemareni umjetnik u Hrvatskoj, zaboravljen u rodnoj zemlji. Bilo mu je drago što će po uzoru njegove slike oslikati zastor. To ima trajnu vrijednost koja će ostati u povijesti kazališta, ali i u njegovom sveukupnom opusu.

Danijela Alković: Kako ste prikupili materijal za izradu zastora?

Božidar Šnajder: U isto vrijeme trebao se oslikati zastor u Splitu. Tada je umjetnik Zvonimir Mihanović u Italiji nabavio platno specifičnog materijala i tkanja. Kada je čuo da će se u Osijeku oslikati zastor, odlučio ga je pokloniti kazalištu zbog svađa koje su iskrsnule između njega, grada i splitskog kazališta. Ostatak materijala, boje i kistove financiralo je naše kazalište. Ali svakako najznačajnije od svega je platno koje je skupo, vrlo specifično i posebno rađeno za takvu vrstu izlaganja.

Danijela Alković: Za oslikavanje platna zaslužan je hrvatski akademski slikar Rudolf Labaš, kako je došlo do suradnje s poznatim umjetnikom?

Božidar Šnajder: On je oduvijek bio poznat po tome da radi tako velike formate. Čuli smo da on to jako dobro radi pa smo ga odlučili posjetiti. Osobno sam bio kod Labaša u njegovom ateljeu i tamo smo ga pitali da li želi oslikati zastor. Uzmimo u obzir da je to jako zahtjevan posao i to ne može svatko napraviti. To je ipak velika slika na posebnom materijalu velikog formata. Platno treba impregnirati, pripremiti i napraviti mrežu na kojoj će slika nastati. Kada pogledate skicu i zastor, doista su identični. Zato smo se za njega odlučili. On je priznati i poznati umjetnik za tu vrstu radova.

Danijela Alković: Je li imao suradnike tijekom izrade?

Božidar Šnajder: Naši dečki uskakali su u pomoć kada je bilo potrebno, ali najvećim dijelom to je Labaš, čisti njegov umjetnički rad. Kakvu je on tehniku koristio, to vam ne mogu autentično prenijeti jer nisam svaki dan sjedio uz njega.

Danijela Alković: Koliko mu je vremena trebalo za oslikavanje?

Božidar Šnajder: Radio je puno na njemu. Prvo morate imati prostor sa specifičnim uvjetima gdje nema prašine. Kada se krenu raditi, detalji najbolje da se nalazi dolje, na podu. Jedno mjesec ili dva, sigurno je posvetio oslikavanju. Svaki dan je dolazio i bio je to jedan vrlo složeni zahvat, kako umjetnički, tako i tehnički. Ja nisam umjetnik pa ne mogu točno reći, ali sam vidio koliko je rada i truda svemu tome posvetio. Rudolf Labaš oslikao ga je prema Kopačevom predlošku. Na samome kraju, kada je sve već bilo gotovo, pozvali smo Slavka da dođe i na određen način autorizira zastor.

Danijela Alković: Kako je izgledao trenutak autorizacije?

Božidar Šnajder: Ja ga se sjećam kao danas kada je došao. Bio je omanji čovjek, malo pogrbljen, ali pun duha i iznimno interesantan, razgovorljiv i vrlo zadovoljan što smo ga se sjetili i što je došao u Osijek. Tada se upoznao s Labašem, pogledao je što je napravio, a zatim je uzeo kist koji je bio vezan za kraj štapa da se ne mora saginjati. Izuo je cipele, hodao je po zastoru te dodavao i popravljao sve ono što je nedostajalo. On je doista na njemu radio tako što ga je svojom rukom autorizirao i na kraju potpisao. S tim je zastor završen, postavljen i evo, danas je u našem vlasništvu.

Danijela Alković: Kako je publika reagirala na finalni proizvod?

Božidar Šnajder: Svi su očekivali da taj svečani zastor bude realističan, a kao što možete vidjeti on uopće nije realističan. Tako da je običan puk bio malo skeptičan očekujući da će to biti nešto spektakularno, pejzaž, Slavonija koja je apsolutna vidljiva. Ovo je bio baš Kopačev stil kojim su umjetnički krugovi bili oduševljeni. Kada se prikazao, kritika i umjetnički krugovi su bili i više nego oduševljeni. Bilo im je drago da se kazalište odlučilo upravo na taj tip ovoga zastora te da ima poveznice sa Slavonijom. Cijeli zastor ima svoju priču.

Danijela Alković: Je li Kopač bio zadovoljan konačnim izgledom zastora?

Božidar Šnajder: Da, naravno. Bio je upravo u ovoj sobi, kao danas ga se sjećam. Tu smo sjedili i pričali. Bio je zadovoljan i sretan, a to je bio i njegov prvi dolazak u Hrvatsku nakon određenog vremena. Da li je to iz političkih razloga ili čega već, u to ne ulazim. To je bio njegov veliki dolazak ponovno u Hrvatsku. Umjetnički krugovi su doista znali tko je Slavko Kopač, a širi puk nije znao. On je bio u krugovima slikarstva apsolutno priznat i poznat. Djelovao je u Francuskoj i po cijelom svijetu. Puno je vremena prošlo, ali znam da je zračio jednim velikim zadovoljstvom, srećom i ponosom, da će ostaviti nekog traga u Slavoniji. Na kraju života čovjek je zadovoljan, po cijelom svijetu je bio poznat, puno je radio i ostavio je vrijednosti iza sebe. Zastor koji zasigurno ostaje za vječnost. Zastor je pod zaštitom kao kulturno dobro, mi se brinemo o njemu i s ponosom ističemo da imamo Kopača. To je praktički njegova velika slika. Nije ga on osobno nacrtao jer veliki umjetnici ne rade zastore sami, imaju cijelu ekipu pomoćnika. Ali on je na kraju sam autorizirao tako što je popravio neke dijelove. Samim time kada on kao umjetnik pogleda i vidi da je to upravo ono što je nacrtao u manjem formatu, pristaje na potpis. Vjerojatno ne bi potpisao djelo da nije bio zadovoljan. Stoga je i Labaš bio jako ponosan što je napravio dobar posao kada mu je Kopač odao priznanje za dobar uradak.

Danijela Alković: Što Vam se posebno urezalo u sjećanje kada ste razgovarali s gospodinom Kopačem?

Božidar Šnajder: Bio je vrlo karizmatična, komunikativna i pričljiva osoba. Nije imao ni najmanju dozu prepotentnosti. Sjećam se da su svi dolazili upoznati se s njime, pa bi umjesto autograma dobili crtež. Uzeo bi papir, nacrtao nešto, potpisao i dao. Bio je vrlo susretljiv pa su uz potpis dobili i crtež slavnog umjetnika.

Danijela Alković: Posjetitelji kazališta zastor ne mogu vidjeti poslije svake predstave. Za koje prigode se on zapravo koristi?

Božidar Šnajder: Spuštamo ga u određenim svečanim prigodama kao što su premijere, jubileji i slično. Kako imamo dva zastora, naizmjenično ih izlažemo nekoliko puta godišnje. Kopačev zastor trenutno je zamotan, ali se povremeno mora odmotati kako bi se izračio, obrisao od prašine i u konačnici očuvao. Posebno smo sretni što smo ga uspjeli očuvati jer je tijekom Domovinskoga rata cijelo kazalište izgorjelo. Kada je počeo rat, složili smo ga i spremili na sigurno.

6.2. Dražen Švagelj – blisko poznanstvo

Slika 6.2.1. Dražen Švagelj

Doc. dr. sc. Dražen Švagelj bio je prijatelj s poznatim vinkovačkim umjetnikom Slavkom Kopačem. U intervjuu se prisjetio druženja s priznatim svjetskim umjetnikom kojeg pamtim po svečanom zastoru koji se nalazi u osječkom HNK-u.

Danijela Alković: Nije svatko imao priliku biti blizak s gospodinom Slavkom Kopačem. Možete li mi ispričati kako ste se upoznali?

Dražen Švagelj: Sve je počelo tako što sam ga nazvao. Zapravo s njim je u kontaktu bio Zlatko Tomić, jedan Nuštarac od našeg ravnatelja gimnazije, Stipe Tomića rođeni brat. On je bio u kontaktu s puno ljudi koji su se borili za priznanje Hrvatske. Bio je u krugu ljudi koji su uspjeli prikupiti potpise više članova francuskog parlamenta iz različitih stranaka, koji su svi potpisali jednu peticiju da bi Francuska što prije priznala Hrvatsku. To se radilo o 1991. godini, a ja sam se gospodinu Slavku Kopaču javio telefonski, predstavio sam se tko sam i što sam. Bio je jako sretan i oduševljen pošto je poznao mog pokojnog oca, Dionizija Švagelja. Tako smo razgovarali, a svega par godina kasnije kada sam bio gradonačelnik Vinkovaca, odlučio sam mu se javiti i posjetiti ga.

Danijela Alković: Što Vas je natjeralo da spakirate stvari i odete u Pariz?

Dražen Švagelj: Kada smo telefonski razgovarali rekao mi je *Vi meni samo obećavate da ćete doći u Pariz i nikako da dođete*. Na to sam mu odgovorio dobro, onda ću ja doći ovaj vikend. Vratio sam se kući i rekao supruzi da sam kontaktirao Slavka koji je prokomentirao kako svaki puta govorim da ću doći i nikada ne dođem. To je bio jedan od razloga zašto sam spakirao stvari i otišao u Pariz. Tamo smo se tri dana intenzivno družili. On je uvijek bio zabrinut kakvo je stanje u Vinkovcima. Rekao je da on teže proživljava cjelokupnu situaciju nego mi, jer teško proživljava informacije o ratu koje dolaze do njega. To ga je jako povređivalo i teško je podnosio sve što se događalo ovdje.

Danijela Alković: Kako je izgledao Vaš prvi susret s gospodinom Kopačem?

Dražen Švagelj: Kada sam došao, otišli smo do njegovog stana koji se nalazio na Montmartreu. Tada sam prvi puta upoznao i njegovu suprugu Paullete. Jako ga je oduševio i razveselio poklon koji sam mu donio. Bio je to njegov izvod iz Matice krštenih vinkovačke župe. Odmah prvi dan otišli smo u njegov atelje koji se nalazio u neposrednoj blizini stana. Ponio je bocu crnog vina i rekao *To moramo, kako mi kažemo, zaliti!* Tako je pričao o svojim uspomena, a posebno mi se urezalo u pamćenje kada je izjavio kako je sretan što vinkovačka prašina ili blato nikada nije otišlo s njegovih cipela ni nakon toliko dugo godina boravka u Parizu.

Danijela Alković: Za njegova života prodano je vrlo malo djela. Poslije smrti to se naravno promijenilo. Zna li koji je razlog?

Dražen Švagelj: On se držao jedne misli da je prostituiranje prodaja djela. Kada ti to djelo prodaš, to je jednostavno otuđenje djela od umjetnika, a to njemu nikako nije bilo prihvatljivo. Tako da je vrlo malo njegovih djela tada prodano. Imao je još jednu misao koja je odlična i kaže *da se svako njegovo djelo, slika ili skulptura dovršava u onoj osobi koja ga gleda*. Znači tek taj doživljaj, ta percepcija onoga koji gleda umjetninu je završetak rada na tom djelu. Ovo je stvarno jedna jako lijepa misao. Teško je hodao jer je imao moždani udar. Jako je slabo vidio, tako da ga je to najviše pogodilo kao slikara i umjetnika. Praktično zbog tog oslabljenog vida više nije mogao raditi.

Danijela Alković: Kako ste proveli ostatak Vašeg boravka u Parizu?

Dražen Švagelj: Sljedeći dan susreli smo se kod mog prijatelja Zlatka Tomića u vrtu njegove kuće u Gonessu neposredno uz Pariz gdje smo ispod žalosne vrbe jeli roštilj koji je on za nas pripremio. Treći dan odveo nas Slavko Kopač u jedan mali pariški restoran. To je bilo nešto jednostavno i zgodno. Nažalost, to je bio naš posljednji susret, godinu ili dvije nakon toga je umro.

Danijela Alković: Zanimljivo, redatelj Bogdan Žižić nekoliko godina nakon smrti snimio je dokumentarni film o Slavku Kopaču. Kako je došlo do vaše suradnje?

Dražen Švagelj: Još jednom sam posjetio Pariz poslije njegove smrti uz zamolbu Bogdana Žižića. Rekao je da snima dokumentarni film o Slavku Kopaču i da je razgovarao s njegovom suprugom. Ona je bila voljna sve pokazati, ali jedino pod uvjetom ako sam ja za to sve suglasan i ako ću ja biti garancija da će sve ispasti dobro. Nazvao me dva dana prije Božića i pitao da idemo na jedan dan u Pariz. To je bilo jako čudno mojoj obitelji otkud idem opet iznenada u Pariz. Kada smo došli tamo, Paullete nas je primila u stan i dopustila mu da snimi doslovno što god želi, a odvela nas je i u njegov atelje.

Danijela Alković: U dokumentarnom filmu postoje scene i s pariškoga groblja. Kako ste dobili dozvolu za ulazak?

Dražen Švagelj: Poslije snimanja u stanu i ateljeu svi zajedno smo otišli i na poznato pariško groblje Père-Lachaise (tu je sahranjen i Emil Zola) tako da je Bogdan Žižić snimio sve ono što je želio za svoj dokumentarni film. Za ulaz s kamerom u pariška groblja morate

imati dozvolu, dopuštenje obitelji i još svašta nešto, ne možete samo tako ući s kamerom. Mi smo naravno uspjeli ući zahvaljujući gospođi Paullete koja je bila s nama.

Danijela Alković: Vi ste jedan od rijetkih koji ste bili na njegovom ukopu. Kako ste završili tamo?

Dražen Švagelj: Igrom slučaja bio sam i na njegovom ukopu. Tada je bio opći štrajk u Parizu tako da je to isto bila jedna velika avantura. Bilo je teško doći do avionskih karata, pa sam tamo išao linijom Zagreb – München – Pariz, a vraćao sam se preko Švicarske. Neke letove sam lovio, ali tada je u Parizu štrajkao sav javni prijevoz, taksisti i još mnogi drugi. Jedino me spasio moj prijatelj Zlatko Tomić koji me je dočekao na aerodromu i odveo. Ja sam se u kapelici na Montmartreu po izričitoj želji njegove supruge pokraj njegovog lijesa i pored njegove supruge, oprostio od njega. Na sahrani je bilo svega nekoliko ljudi. Bila je njena sestra ili tetka, ne mogu točno reći, bilo je to davno. Zatim dopisnik iz Pariza Mirko Galić, Zlatko Tomić, svećenik i ja. To je bila cijela sahrana Slavka Kopača. Inače, bio je ovako jako jednostavan i skroman čovjek, nikada se njegova velika ljubav prema Vinkovcima i Hrvatskoj nije ugasila.

Danijela Alković: Bili ste prisutni i na otvorenju velike posthumne izložbe u Parizu, kako je to izgledalo?

Dražen Švagelj: Grad Pariz, umjetnicima koji su posebno zadužili Pariz, čini jednu posebnu gestu. Znači posthumno, nakon njihove smrti, a ta čast je ukazana i Slavku Kopaču, isprazni prizemlje gradske kuće i pretvori ga u izložbeni prostor. To čine iznimno i to je napravio grad Pariz za Slavka Kopača. Ja sam bio na otvorenju te izložbe. Jean Tiberi je bio gradonačelnik, a na izložbi je bila njegova supruga s kćeri. Bili su naši iz veleposlanstva također. Tako da je to bila jedna prekrasna izložba, jedan raskošni katalog i onda čovjek isto sazna da su oni za tu izložbu poslali 18 tisuća poziva. Naravno, pariške izložbe razlikuju se od naših. Otvorenje je takvo da onaj tko je domaćin dočekuje goste na ulazu. U ovom slučaju to je bila gradonačelnikova supruga. Ona je ispričala gradonačelnika jer je on bio na nogometnoj utakmici PSG-a. Za razliku od nas, ovdje nema nekakve ceremonije ili otvorenja. Ona na ulazu dočekuje goste pa ih upoznaje s onima koji su uz nju. Bila je gužva kao u tramvaju, to je enormna količina ljudi. Taj dan veliki broj posjetitelja je kupio katalog koji nije za naše pojmove baš prihvatljive cijene, ali nekako valjda je to uobičajeno. Ljudi koji dolaze na izložbu su ljubitelji umjetnosti tako da je mene začudilo koliko je ljudi kupilo katalog i to što otvorenja izložbe nema.

Danijela Alković: Ipak je ovo vrlo posebna gesta za našeg hrvatskog umjetnika. Zanima me je li netko od naših medija popratio taj događaj?

Dražen Švagelj: Bila je i naša Hrvatska radiotelevizija. Oni su stalno čekali i pitali kada će biti otvorenje? *Otvorenja nema, otvorenje su slike i ono se cijelo vrijeme odvija,* novinari je odgovorila gradonačelnikova supruga.

Danijela Alković: Na koji način su najavili otvorenje izložbe?

Dražen Švagelj: Tada je bila velika Dürerova izložba u Parizu i na ulicama su bili najveći plakati, uzdužno otisnuti na platnu. Mislim da su to jedno 4 ili 6 metara visine, a 2 metra po širini. Zanimljivo je bilo vidjeti po cijelom Parizu te velike plakate Dürera, pa zatim plakate Kopača koji najavljuju njihove izložbe. Znači gradska vijećnica grada Pariza je uz Notre Dameu samom srcu Pariza, tako da je evo, on imao tu počast. Bio je njemu u počast organiziran i omaž na Sorbonni. Tu je pročitana moja poruka, ali nisam fizički mogao biti nazočan. Bio je nazočan i tadašnji počasni veleposlanik Republike Hrvatske u Parizu, Henrik Heger. On je iz vinkovačke obitelji, rođeni Vinkovčanin, inače je na Sorbonni prodavao stariju francusku književnost.

Danijela Alković: Što biste rekli, po čemu se Kopač izdvajao od drugih?

Dražen Švagelj: Izdvaja se kao pripadnik *Art Bruta*. Po tome što se on ovladavši odlično svim tehnikama likovne umjetnosti (tijekom svog školovanja, a osim Zagreba, imao je prilike provesti dio svog školovanja u Parizu, a i nekoliko godina u Italiji), odlučio vratiti onoj iskonskoj čistoći, da kažemo likovnoj umjetnosti koja je bila ravna čistoći koju u svom likovnom izričaju imaju samo djeca. Znači uspijevaio je svoju impresiju prenijeti na platno ili u skulpturu, koja je tako jednostavna i čista da kažemo slična jedino onoj iz dječje mašte. Tu je postigao svjetsku slavu. Ono što je isto kod njega posebno koristio je različite tehnike od likovnih do kiparskih i često upotrebljavao, posebice za skulpture, materijale koje je našao negdje u šetnji. Da li je to bila guma ili komad kartona, on je to tako oplemenio da je izgradio svoj jedan snažni stil i kao takav bio priznat. Pa i poznati francuski slikar i kipar Jean Dubuffet bio je bio njegov veliki prijatelj.

Danijela Alković: Je li zaboravio svoj materinski jezik s obzirom na to da je veći dio života proveo u Francuskoj?

Dražen Švagelj: Ne, nikako. Govorio ga je briljantno i bez ikakve greške. Na žalost, njegova supruga i sin nisu znali hrvatski, ali on ga je govorio savršeno. U mom životu rekao je, *sve se nekako vrtilo oko Svete Ane*, to je ulica u kojoj je živio a na čijem početku je kapelica sv. Ane po kojoj je dobila ulica i ime.

Danijela Alković: Njegova supruga je posjetila Vinkovce poslije njegove smrti. Kakav je dojam posjet ostavio na nju?

Dražen Švagelj: Kada je njegova žena došla u Hrvatsku darovati slike našoj galeriji, odveo sam ju u ulicu gdje je Slavko stanovao. Bili smo i u dvorištu njegove roditeljske kuće u ulici sv. Ane. I ono što je isto interesantno, pitao sam starijeg čovjeka koji se slučajno zatekao na ulici je li to točno ta kuća. Rekao je da je to ta kuća i da je Slavkov otac u njoj imao malu trgovinicu. Upoznao sam tog susjeda Kopačevih sa suprugom od Slavka, gospođom Paulette na što je on odgovorio da su oni bili krasna obitelj. Ostala je zadivljena što smo naišli na čovjeka koji je poznao njegovog oca i njega. Bila je zadivljena i presretna. Ti ljudi su nas bez ikakvih problema pustili u dvorište da razgledamo okolinu u kojoj je odrastao. Uh, dosta bi se priča moglo još ispričati o njemu, ali mi ovaj razgovor moramo privesti kraju.

7. Zaključak

U uvodnom dijelu završnog rada izloženi su biografski podaci o Kopačevu životu kako bismo se pobliže upoznali s umjetnikom, njegovim obrazovanjem, životom u Parizu i značajnim izložbama. Središnji istraživački dio rada obuhvaća anketu, analizu novinskih članaka i dva intervjua.

Prilikom analiziranja ankete koju su ispunili maturanti vinkovačke gimnazije postavljene su tri hipoteze. Prva hipoteza *Mediji maksimalno koriste svoje mogućnosti pri informiranju javnosti o kulturnim sadržajima na području Vinkovaca* pokazala se negativnom. Ukupno 62,1% maturanata složilo se s činjenicom da se na području Vinkovaca premalo promoviraju kulturni sadržaji. Samo 36 ispitanika točno je odgovorilo na pitanje *Kako se zove Galerija likovnih umjetnosti u Vinkovcima?* Hipoteza broj 2: *Tiskani mediji i dalje su aktualni za informiranje o kulturi kada su mladi u pitanju* također se pokazala negativnom. Samo četiri ispitanika koristi novine kao medij za informiranje o kulturi. Ukupno 3 od 95 ispitanika smatra kako bi se kulturni sadržaji ipak trebali promovirati putem tiskanih medija. Ovim se dokazuje kako su tiskani mediji uistinu zapostavljeni kada su u pitanju mlađe generacije. Promicanje kulturnih sadržaja ne bi imalo prevelik utjecaj na njih ukoliko bi se oni promovirali putem novina. Posljednja hipoteza broj 3: *Mladima bi se povećao interes za informiranje o kulturnim sadržajima kada bi se oni promovirali putem društvenih mreža* pokazala se pozitivnom. Najveći broj ispitanika potvrđuje kako sve bitne informacije pronalaze putem društvenih mreža. Njih 55 koristi društvene mreže za informiranje o kulturi, a 64 ispitanika smatra kako bi kulturne institucije na području Vinkovaca svoje sadržaje trebale promovirati putem društvenih mreža. Ukupno 44 maturanta potvrđuje kako bi se njihov interes za kulturu povećao kada bi mediji promovirali sadržaj putem društvenih mreža.

Analizom članaka objavljenih u sljedećim listovima: *Glas Slavonije* (1989.), *Vjesnik* (1995. i 1996.), *Večernji list* (1997.), *Vinkovački list* (2004.), došli smo do zaključka kako u području kulture nisu korišteni medijski inicirani događaji. Autori članaka pridržavali su se standarda profesionalnog novinarstva, a najave i dojmove s izložbi prenijeli su korektno. Temeljni novinarski standardi istinitost, poštenje, točnost, uravnoteženost i nepristranost uspješno su ispunjeni.

Istraživački dio rada završava se s dva nestrukturirana intervjua s intendantom Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku Božidarom Šnajderom i doktorom Draženom Švageljom. Ovom prilikom korištena su otvorena pitanja kako bismo dobili što više novih informacija na zadanu temu. Zahvaljujući sugovornicima dobiven je vrlo značajan materijal. Intervjui su na samome kraju autorizirani.

Pretpostavka *Tiskani mediji izgubili su svoju ulogu kada su u pitanju mladi* ovim istraživanjem pokazala se točnom. Mladi žive u digitalnom dobu koje je tiskane medije gurnulo još dublje u prošlost. Upravo zbog toga treba se prilagoditi navikama novih generacija te im pružiti aktualni sadržaj kroz njima najbliži medij – društvene mreže. Kulturne institucije u manjim sredinama trebale bi više promovirati svoje sadržaje i na taj način zainteresirati mlade. Samo 36 od 95 ispitanika znalo je da se Galerija likovnih umjetnosti zove Slavko Kopač. Taj problem možda bi se uspio riješiti kada bi se događaji promovirali putem društvenih mreža ili čak suradnjom škola s institucijama. U ovom se slučaju pokazalo koliko mediji malo pozornosti pridaju kulturi koja može biti izuzetno bitan odgojni čimbenik.

U Koprivnici, 09.09.2019.

Potpis:

8. Literatura

Knjige:

- [1] Malović, Stjepan. 2005. *Osnove novinarstva*. Golden marketing-Tehnička knjiga. Zagreb.
- [2] Plančić Rauter, Biserka; Brun, Annie. 1997. *Slavko Kopač*. Muzejsko-galerijski centar Klovićevi dvori. Zagreb.
- [3] Tkalac Verčić, Ana; Sinčić Ćorić, Dubravka i dr. 2013. *Priručnik za metodologiju istraživačkog rada u društvenim istraživanjima*. M.E.P. d.o.o. Zagreb.
- [4] Tonković, Zdenko. *Kopač. Katalog izložbe u Galeriji likovnih umjetnosti*. Osijek, 1986.

Časopisi:

- [1] Beroš, Nada. „Krenuo sam stranputicom“. *Oklo*, Zagreb, 31. V. 1990.
- [2] Galić, Mirko. „Slavko Kopač: Presađena biljka – korijeni ostaju“. *Danas*, Zagreb, 12. X. 1982.
- [3] Ivšić, Radovan. „Slavko Kopačou’ AncreAillee“. *Style*, Lausanne, 1963., br. 16.
- [4] Mesinger, Bogdan. „Likovni jezik Slavka Kopača“. *Novosti*, Vinkovci, 10. II. 1967.
- [5] Zidić, Igor. „Pješak na Galapagosu“. *Telegram*, Zagreb, 2. XII. 1966, br. 344.

Arhivska građa Galerije likovnih umjetnosti *Slavko Kopač* u Vinkovcima – novinski članci:

- [1] Bađun D., Premijera „Nabucca“ i svečani zastor, *Glas Slavonije*, 6. prosinac 1989.
- [2] Bistrović J., Umjetnost na europskoj razini, *Večernji list*, 3. XI. 1997.
- [3] Dubuffet, Jean, Derviš u transu, *List nepoznat*, 14. studenog 1982.
- [4] Dugandžija, Mirjana; Le Brun, Annie, Kopač ili poruka o autentičnosti, *Vjesnik*, 1996.
- [5] Galić, Mirko, Slikar s Hrvatskom u srcu, *Vjesnik*, 25.XI.1995.
- [6] Galić, Mirko, Nedostajao je samo slikar, *Vjesnik*, 20. travnja 1996.

[7] Smajić, A., Galerija likovnih umjetnosti nosi ime Slavko Kopač, *Vinkovački list*, 16. siječnja 2004.

Internetski izvor:

[1] <http://proleksis.lzmk.hr/8269/> (dostupno 15.08.2019.)

Popis slika:

- [1] Slika 4.1.1. Graf varijable spol
- [2] Slika 4.1.2. Graf varijable smjer
- [3] Slika 4.1.3. Graf varijable *Kako se zove Galerija likovnih umjetnosti u Vinkovcima?*
- [4] Slika 4.1.4. Graf varijable *Za koje ste od navedenih umjetnika prethodno čuli?*
- [5] Slika 4.1.5. Graf varijable *Putem kojih medija ste čuli za njih?*
- [6] Slika 4.1.6. Graf varijable *Koje medije koristite za informiranje o kulturi?*
- [7] Slika 4.1.7. Graf varijable *Putem kojih medija bi kulturne institucije na području Vinkovaca trebale promovirati svoje sadržaje?*
- [8] Slika 4.1.8. Graf varijable *Smatrate li da se premalo promoviraju kulturni sadržaji na području Vinkovaca?*
- [9] Slika 4.1.9. Graf varijable *Bi li se Vaš interes za kulturne sadržaje povećao kada bi se oni promovirali putem društvenih mreža?*
- [10] Slika 4.1.10. Graf varijable *Kolika je prema Vašem mišljenju važnost medija u oglašavanju kulturnih sadržaja?*
- [11] Slika 5.1.1. Članak – *Glas Slavonije*
- [12] Slika 5.2.1. Članak – *Vjesnik*
- [13] Slika 5.3.1. Članak – *Vjesnik*
- [14] Slika 5.4.1. Članak – *Večernji list*
- [15] Slika 5.5.1. Članak – *Vinkovački list*
- [16] Slika 6.1.1. Božidar Šnajder
- [17] Slika 6.2.1. Dražen Švagelj

Popis tablica:

[1] Tablica 1: Graf varijable spol

[2] Tablica 2: Graf varijable smjer

[3] Tablica 3: Graf varijable *Kako se zove Galerija likovnih umjetnosti u Vinkovcima?*

[4] Tablica 4: Graf varijable *Za koje ste od navedenih umjetnika prethodno čuli?*

[5] Tablica 5: Graf varijable *Putem kojih medija ste čuli za njih?*

[6] Tablica 6: Graf varijable *Koje medije koristite za informiranje o kulturi?*

[7] Tablica 7: Graf varijable *Putem kojih medija bi kulturne institucije na području Vinkovaca trebale promovirati svoje sadržaje?*

[8] Tablica 8: Graf varijable *Smatrate li da se premalo promoviraju kulturni sadržaji na području Vinkovaca?*

[9] Tablica 9: Graf varijable *Bi li se Vaš interes za kulturne sadržaje povećao kada bi se oni promovirali putem društvenih mreža?*

[10] Tablica 10: Graf varijable *Kolika je prema Vašem mišljenju važnost medija u oglašavanju kulturnih sadržaja?*